

Ministerul Educației Naționale
Universitatea Națională de Muzică din București

REZUMAT TEZĂ DE DOCTORAT

*Un secol de muzică modernă ilustrat prin analiza structurală
și interpretativă a cinci cvintete pentru suflători de lemn*

Conducător științific:

Prof. univ. dr. habil. Ionuț Bogdan Ștefănescu

Doctorand:

Ștefan Diaconu

București, 2024

Rezumat

Această teză examinează evoluția și repertoriul cvintetului de suflători, concentrându-se pe dezvoltarea sa istorică și pe semnificația actuală, în special în secolul al XX-lea. Deși cvintetul a apărut la începutul secolului al XIX-lea, repertoriul său rămâne limitat, probabil din cauza accentului istoric mai mic pus pe instrumentele de suflat comparativ cu cele de coarde.

Teza începe prin a urmări originile cvintetului, evidențiind contribuțiile cheie ale compozitorilor precum Anton Reicha și Franz Danzi, care au formulat structura ansamblului. De asemenea, explorează modul în care cvintetul a câștigat notorietate în secolul XX, prin lucrări semnate de Paul Hindemith, Carl Nielsen și Samuel Barber. Acești compozitori au extins posibilitățile tehnice și expresive ale ansamblului, transformându-l într-o componentă centrală a muzicii de cameră.

Analiza se concentrează ulterior pe cinci lucrări semnificative pentru cvintet, incluzând *Cvintetul Op. 43* al lui Nielsen, *Șase bagatele* de Ligeti, *Summer Music op. 26* de Barber, *Lumina* de Doina Rotaru și propria mea compoziție, *F-nky Grooves*. Pe lângă acestea, am prezentat și partitura unui aranjament realizat de mine, după *Șase dansuri românești* de Béla Bartók, toate acestea demonstrând maleabilitatea și potențialul artistic al cvintetului de suflători.

În concluzie, cercetarea subliniază necesitatea promovării și dezvoltării continue a acestui ansamblu în muzica contemporană, mai ales în România.

Introducere

Cercetarea pornește de la explorarea dezvoltării repertoriului pentru cvintetul de suflători, un subiect puțin cercetat în România. Nevoia de o înțelegere și analiză mai profundă a contribuțiilor muzicale din acest gen, atât la nivel global, cât și local, reprezintă fundamentul tezei. Formația de cvintet, cu combinația sa instrumentală unică, oferă compozitorilor o mare varietate de posibilități expresive. Datorită cvintetului *V Coloris* pe care l-am înființat am dobândit experiența directă în interpretarea acestor lucrări și o înțelegere intimă a provocărilor tehnice și interpretative implicate.

Capitolul I: Parcursul cvintetului de suflători de lemn de la apariție - perioada clasică - până în zilele noastre

Acest capitol oferă o prezentare istorică cuprinzătoare a cvintetului de suflători, urmărind evoluția acestuia de la începutul secolului al XIX-lea până în prezent. Prezentarea începe cu contribuțiile esențiale ale compozitorilor precum Wolfgang Amadeus Mozart și Ludwig van Beethoven, care, deși nu au scris lucrări specifice pentru cvintetul modern, au pus bazele muzicii de cameră pentru suflători. Compozitori ca Anton Reicha și Franz Danzi au cristalizat ulterior

structura cvintetului în perioada clasică și romantică, stabilind un cadru ce va defini ansamblul și repertoriul pentru generațiile viitoare.

În secolul XX, cvintetul de suflători a cunoscut o dezvoltare semnificativă, prin lucrările unor compozitori din diverse țări. În mod special Franța a avut un rol crucial în revigorarea cvintetului de suflători, deși și țări precum Germania, Austria și Danemarca au contribuit semnificativ la această renaștere. Capitolul acesta subliniază practic evoluția cvintetului de la un ansamblu mai puțin promovat într-un pilon central al muzicii de cameră.

Capitolul II: Un secol de muzică modernă pentru cvintetul de suflători în cultura europeană

Capitolul al doilea aprofundează contextul european al muzicii pentru cvintet, concentrându-se pe renașterea interesului pentru acest ansamblu la începutul secolului XX. Se examinează modul în care compozitori din întreaga Europă au adoptat formula de cvintet de suflători de lemn, influențați de tendințele neoclasice și moderniste. În acest context, *Société de Musique de Chambre pour Instruments à Vent* din Paris precum și personalitatea flautistului și compozitorului Paul Taffanel au jucat un rol esențial în promovarea noilor lucrări pentru suflători, conducând la o explozie de compoziții noi în primele decenii ale secolului XX.

Capitolul evidențiază, de asemenea, modul în care cvintetul de suflători a început să câștige popularitate și în creația românească, compozitori autohtoni contribuind treptat la dezvoltarea repertoriului.

Capitolul III: Prezentarea detaliată a lucrărilor esențiale de Carl Nielsen, György Ligeti și Samuel Barber

Acest capitol oferă o analiză detaliată a trei lucrări majore pentru cvintet de suflători compuse în secolul XX: *Cvintetul Op. 43* de Carl Nielsen, *Șase bagatele pentru cvintet de suflători* de György Ligeti și *Summer Music pentru cvintet op. 26* de Samuel Barber.

Lucrarea lui Carl Nielsen este considerat o piatră de temelie a repertoriului pentru cvintet de suflători. Folosește în mod inovator timbrul și caracterul fiecărui instrument, iar dezvoltarea tematică și forma ciclică sunt analizate în detaliu.

Cele *Șase bagatele* de György Ligeti sunt remarcabile pentru complexitatea ritmică și tehnicile instrumentale extinse, împingând limitele scriiturii pentru suflători.

Summer Music de Samuel Barber se remarcă prin limbajul armonic bogat și liniile melodice lirice, creând o lucrare evocatoare, încărcată de meandre semantice.

Capitolul IV: Activitatea artistică în cadrul cvintetului de suflători din timpul studiilor doctorale

Capitolul al patrulea explorează activitatea practică pe care am desfășurat-o de-a lungul travaliului doctoral, în colaborare cu cvintetul *V Coloris*, subliniind rolul lucrărilor noi comandate și contribuțiile personale aduse repertoriului. Un aspect central îl reprezintă colabora cu câțiva compozitori de marcă, care s-a finalizat prin apariția unor lucrări adaptate special pentru acest ansamblu.

Lucrarea *Lumina* de Doina Rotaru, analizată în acest capitol, este cel de-al patrulea exemplu reprezentativ pentru tehnicilor compoziționale moderne, utilizând microtonalitatea, stratificări ritmice complexe și tehnici extinse de cântat.

Capitolul V: Contribuția repertorială proprie realizată în timpul demersului doctoral

Ultimul capitol explorează implicarea mea activă în extinderea repertoriului pentru cvintetul de suflători, atât prin transcripții, cât și prin compoziții originale. Am detaliat procesul de transcriere a unor lucrări semnificative, cum ar fi *Dansurile populare românești* de Béla Bartók, precum și compoziția personală, *F-nky Grooves*.

Concluzii

Teza se încheie cu reflecții asupra importanței promovării repertoriului românesc și a colaborării între interpreți și compozitori pentru emanciparea cvintetului de suflători în muzica contemporană.